

FINANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

● **Kadriye Demet KAHRAMAN** ●
Vergi Denetmen Yrd.

● **Gülcan EKİCİ ZABUN** ●
Vergi Denetmen Yrd.

I - GİRİŞ

Finansman yöntemlerinden biri olan finansal kiralama, 10.06.1985 tarih ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile mevzuatımıza girmiştir.

Söz konusu kanun, finansal kiralama müessesinin hukuki boyutuyla ilgili olmakta ve işlemlerinin vergilendirme ve muhasebeleştirilmesine ilişkin hususları içermemekteydi. Finansal kiralama kapsamındaki kiralama ile herhangi bir faaliyet kiralamasının kayıtlara alınışı arasında bir farklılık olmamakta ve vergilemede vergi hukukunun genel esasları dikkate alınmaktaydı. Finansal kiralama işlemlerinden doğan hak, alacak ve borçların değerlemesi konusundaki mevzuat eksikliğini değerlendiren ve muhasebenin temel ilkelerinden "özün önceliği" kavramını göz önünde tutan Maliye Bakanlığı, bir düzenleme yapma gereği hissetmiş ve bu doğrultuda 24.04.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4842 sayılı Kanunun 25. maddesiyle Vergi Usul Kanununa "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlığını taşıyan Mükerrer 290. maddeyi eklemiştir. Ancak, 4842 sayılı Kanunun 39. maddesinin h bendi uyarınca 25. madde 01.07.2003 tarihinden itibaren yapılacak finansal kiralama işlemlerinde uygulanacaktır. Bu düzenleme ile aynı zamanda finansal kiralama işlemlerine ilişkin vergisel düzenlemeler uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Söz konusu düzenlemeye ilişkin 319 seri no'lu VUK Genel Tebliği ile 11 sıra no'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği de yayımlanmıştır.

II-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİ İLGİLENDİREN TANIMLAR :

II-1. Finansal Kiralamanın tanımı, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 319 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğine göre finansal kiralama sayılan işlemler ve finansal kiralamanın kapsamı:

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre finansal kiralama; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişilerden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğinin, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belirli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakılmasını öngören bir sözleşmedir.

4842 sayılı Kanun ile 213 sayılı Vergi Usul Kanununa eklenen mükerrer 290. maddenin üçüncü fıkrasında 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununda yer alan finansal kiralama tanımından farklı bir finansal kiralama tanımına yer verilmiştir. Buna göre finansal kiralama; "kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır."

Vergi Usul Kanununa eklenen mükerrer 290. madde ile hangi nitelikteki kiralamaların finansal kiralama olarak kabul edileceğine ilişkin kriterler getirilmiştir. Söz konusu maddeye ilişkin olarak yayımlanan 319 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de bu kriterlere ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bu düzenlemeler çerçevesinde; aşağıda belirtilen kriterlerden birini veya daha fazlasını karşılayan kiralamalar finansal kiralama olarak kabul edilecektir.

a) İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi,

b) Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması,

c) Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması,

d) Sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin %90'ından daha büyük bir değeri oluşturması.

Vergi Usul Kanunu mükerrer 290. maddeye göre yukarıda belirtilen şartları yerine getirse de; doğal kaynakların araştırılması veya kullanılması-na yönelik kiralama sözleşmeleri ile sinema filmleri, video kayıtları, patentler, kopyalama hakları gibi kıymetlerle ilgili lisans sözleşmeleri finansal kiralama olarak değerlendirilemez. Ayrıca, arazi, arsa ve binalarla ilgili kiralama sözleşmeleri, sadece, sözleşmede kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüşse veya kiracıya kira süresi sonunda kiralama konusu gayrimenkulü düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmışsa finansal kiralama kapsamında değerlendirilir.

319 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde açıklandığı üzere;"4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununda yapılan düzenlemede 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa bir atıfta bulunulmamıştır. Dolayısıyla, Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılan bir kiralama işlemi, yapılacak inceleme sonucunda kiralama işleminin bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama olarak kabul edilmemesini gerektirmesi halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilmeyecek veya tam tersi durumda Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılmayan bir kiralama işleminin yapılacak inceleme sonucunda bu madde hükümleri gereğince finansal kiralama şartlarını sağladığının anlaşılması halinde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama olarak kabul edilecektir."

II-2. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 319 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğine göre finansal kiralama işlemlerini ilgilendiren diğer tanımlar:

a) Kira Ödemeleri: Sözleşmeye göre, kiralama süresi boyunca yapılması gereken kira ödemeleridir. Sözleşme hükümlerine göre kiracının kiralama süresi başlangıcında kiralayana ödediği ve kendisine geri dönüşü olmayacak depozito veya peşin ödenmiş kira bedellerinin de kira ödemeleri içinde sayılacağı tabiidir.

Aşağıda sayılan değerler de kira süresi boyunca yapılan kira ödemeleri kapsamında değerlendirilecektir;

-Kira süresi sonunda kiralama konusu iktisadi kıymetin kalan değerine ilişkin bir taahhüt olması halinde bu değer, (kalan değere ilişkin taahhüdün kiracı veya başka bir kişi tarafından yapılmasının önemi yoktur.)

-Kira süresi sonunda kiracıya düşük bir bedelle iktisadi kıymeti satın alma hakkı tanındığı ve sözleşme başlangıç tarihinde bu hakkın kullanılma olasılığının yüksek olduğu durumda bu satın alma hakkının kullanılması durumunda ödenmesi gereken bedel.

b) Kira Ödemelerinin Bugünkü Değeri: Kira ödemelerinin, sözleşme tarihinde, kiralamada kullanılan faiz oranı dikkate alınarak hesaplanan bugünkü değerlerinin toplamıdır. Kiralamada kullanılan faiz oranı tespit edilemiyorsa, kiracının kiralamaya konu iktisadi kıymeti satın almak için aynı vade ile alması gereken borç için katılacağı faiz oranı kullanılır.

c) Kiralamada Kullanılan Faiz Oranı: Kira ödemeleri ile garanti edilmemiş kalan değer toplamının bugünkü değerini, kiralamaya konu iktisadi kıymetin rayiç bedeline eşitleyen iskonto oranıdır.

d) İktisadi Kıymetin Rayiç Bedeli: Bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir. Diğer bir ifadeyle, fiyatlar konusunda bilgili, birbirinden bağımsız, gerçek alıcı ve satıcının karşılıklı pazarlık ortamında oluşturdukları bedeldir. Rayiç bedel sözleşmenin başlangıcında tespit edilmelidir. İktisadi kıymetin maliyet

bedeli ile sözleşme başlangıcındaki rayiç bedeli arasında bir fark bulunmamalıdır.

e) Kalan Değer: Kiralanan iktisadi kıymetin kiralama süresi sonunda sahip olacağı tahmin edilen rayiç bedelidir. Kalan değer, iktisadi kıymetin maliyet bedeli ile kira süresi sonunda alabileceği rayiç değeri arasında bağlantı kurularak tahmin edilir. Kalan değer tahmininde benzer mala ilişkin tecrübeler veya aynı nitelikteki kullanılmış kıymetlerin fiyatları da kullanılabilir.

f) Kiralama Süresi: Kiracının iktisadi kıymeti kiraladığı sözleşmede belirtilen iptal edilemez süredir. Ancak, kiralamanın başlangıcında kiracıya sözleşme süresi bitiminde kira süresini uzatma hakkı tanınmış ve bu hakkı kullanacağını kesin veya kesine yakın olduğu durumda bu ilave süre de kira süresi içinde kabul edilir. Örneğin, süre uzatımındaki kira bedelinin rayiç bedeline oranla çok düşük olması veya kiralamanın yenilenmemesi halinde kiracının ödemek zorunda kalacağı çok yüksek bir ceza miktarının tespit edilmesi hallerinde kiracı kullanım hakkını kullanacağı açık olduğundan bu durumdaki sürelerin kiralama süresi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

g) Kiralamanın Başlangıcı: Sözleşmenin yapıldığı tarih veya taraflardan birinin sözleşmenin ana maddelerinden birine ilişkin önemli yükümlülük ve taahhütlere girdiği tarihlerden erken olanıdır. Örneğin, kiralayanın sözleşme yapılmadan kiralama konusu iktisadi kıymeti kullanım amacıyla hazır hale getirme çalışmalarına başlaması halinde kiralamanın başlangıcı daha sonra yapılacak sözleşmedeki tarih değil hazır hale getirme çalışmalarına başlama tarihidir.

III-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDE DEĞERLEME VE AMORTİSMAN UYGULAMASI :

Vergi Usul Kanunu mükerrer 290. maddesi ve 319 sıra no.lu Vergi Usul kanunu Genel Tebliği hükümlerine göre finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymet ile sözleşmeden doğan hak, borç ve alacakların değerlemesi ve amortisman uygulaması aşağıdaki esaslara göre yapılacaktır..

III-1. Kiralayana İlişkin Hükümler:

Kiralayan tarafından sözleşmeden doğan alacak, kiralama süresi boyunca kiracı tarafın-

dan yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı (anapara artı faiz) ile değerlendirilecek ve alacak olarak aktive alınacaktır. Diğer yandan, aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilerek kayıtlara intikal ettirilecektir.

Vergi Usul Kanununun mükerrer 290. maddesi uygulanmaya başlamadan önce kiralayan, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında kiracı için aldığı iktisadi kıymeti bilançosunun aktifinde göstermekte ve kiracıdan aldığı bedelleri kira geliri olarak ilgili dönemlerde kayıtlarına intikal ettirmekteydi. Finansal kiralamaya konu varlığın kiracı yerine kiralayanın varlıkları arasında gösterilmesi yönündeki muhasebeleştirilme özün önceliği kavramına ters düşmektedir. Özün önceliği kavramı gereğince, muhasebeye konu olan işlemler sadece hukuki şekilleri dikkate alınarak değil, özleri ve ardındaki finansal gerçekler dikkate alınarak muhasebeleştirilmeli ve sunulmalıdır. Finansal kiralama işleminde kiracı, malın mülkiyetini hukuken devralmamakla birlikte, esas olarak gerçeğe uygun değerine yakın bir fiyat ve faiz ödeyerek ekonomik ömrünün büyük bir bölümünde o varlığın ekonomik yararlarının kullanım hakkını satın almaktadır.

Yapılan bu düzenleme sonrasında kiralama konusu iktisadi kıymet yine kiralayanın kayıtlarında yer alacak, ancak iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutar ile değerlendirilecektir. Bulunan tutarın negatif veya sıfır olması durumunda iktisadi kıymet iz bedeli ile değerlendirilecek ve aradaki fark iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tabi tutulacak ve gelir kaydedilecektir.

Finansal Kiralama, kiracının seçtiği ve kiralayanın satın aldığı iktisadi kıymet üzerine kuruludur. Dolayısıyla kiracı söz konusu kıymetin bedelini bildiği için kiralayanın bilançosunda yer alan net aktif değer ile kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamı arasındaki fark çoğu zaman sıfır olacağından, finansal kiralama şirketi

veya kiralayan, iktisadi kıymeti genel olarak iz bedeliyle kayıtlarında gösterecektir. Ancak bazen Finansal Kiralama şirketlerinin ilgili iktisadi kıymeti piyasa fiyatının altında tedarik etmesi mümkün olmaktadır. Bu noktada iki değer arasında kiralayanın malın maliyetine eklediği kar kadar bir sapma olacaktır. Mükerrer 290. maddeyle birlikte aradaki farkın negatif olması durumunda bu farkın iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazanç olarak değerlendirip, söz konusu kazancın vergilendirmesi karara bağlanmıştır.

İktisadi kıymetin net aktif bilanço değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu oluşan tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortismanına tabi tutulacaktır.

Örneğin, net bilanço aktif değeri veya fatura tutarı 100 milyar lira, kira ödemelerinin net bugünkü değeri 95 milyar lira ise, 5 milyar lira pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortismanına tabi tutulacaktır. Amortisman ayırma işlemi Vergi Usul Kanunu ve ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş sürelerde yapılacaktır. Farkın sıfır veya negatif olması durumunda amortisman ayrılması mümkün değildir.

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu uygulamasında, finansal kiralama işleminin taraflarından birinin mutlak surette finansal kiralama şirketi olması gerekirken, Vergi Usul Kanunu uygulamasında finansal kiralama şirketleri dışında kalan şirketler tarafından yapılan ve Vergi Usul Kanununun mükerrer 290. maddesinde öngörülen koşulları sağlayan kiralamalar finansal kiralama olarak kabul görmektedir. Diğer taraftan, Finansal Kiralama Kanunu üretici veya satıcının aynı zamanda finansal kiralama şirketi konumunda olmasını kabul etmemiştir. Ancak, Vergi Usul Kanunu uygulamasında, kiralayanın finansal kiralama konusu malın üreticisi veya satıcısı olmaması yönünde bir engel bulunmamaktadır. Zira, mükerrer 290. maddede yer alan, "kiralayanın finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak rayiç

bedeli dikkate alınacaktır. Rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki farkın normal bir satış işleminden elde edilen kâr veya zarar olarak işleme tâbi tutulması gerekmektedir." hükmü bu hususu açık olarak ortaya koymaktadır.

Gelecek dönemlere ait faiz gelirleri, kiralanan iktisadi kıymetin finansal kiralama sözleşmesinin yapıldığı tarihteki rayiç bedelinden, her bir dönem sonunda anapara geri ödemelerinin düşülmesi sonucu kalan tutar üzerinden sabit bir dönemsel faiz oranı yaratacak şekilde hesaplanması suretiyle tahakkuk ettirilecektir. Tahakkuk tarihinden vadenin bitiminin anlaşılması gerekmektedir. Her bir dönem sonu ifadesinden kira sözleşmesi ekindeki ödeme planındaki ödeme dönemlerinin anlaşılması gerekmektedir.

Aktifleştirilen alacak tutarının reeskonta tabi tutulması mümkün bulunmamaktadır. Kiralayan şirketler tarafından iktisadi kıymetin satın alınmasında Türk Lirası veya döviz cinsinden kredi kullanılmış ise ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz giderlerinin sözleşme yapılmasından önce kıymetin maliyetine ilave edilebilecek olması halinde maliyete ilave edilecek, aksi halde ve diğer yıllarda ise gider kaydedilecektir.

III-2. Kiracıya İlişkin Hükümler

Kiracı tarafından finansal kiralama sözleşmesi dolayısıyla değerlemeye tabi tutulacak ilk unsur finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkıdır. Finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir. Buna göre finansal kiralama konusu kıymet, 'Kullanma Hakkı' olarak aktife alınacak karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir.

VUK'un Mükerrer 290'ıncı maddesi birinci fıkrasına göre, kiracı tarafından finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir.

Bir iktisadi varlığın üzerinden amortisman

ayrılabilmesi için ilk şartın envantere kaydedilmiş yada aktife girmiş olması VUK'un 320' nci maddesinde belirtilmiştir. Bir işletmenin envanterinde yer almayan duran varlık için amortisman ayrılması mümkün değildir. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun 9'uncu ve 17' nci maddesine göre finansal kiralamaya konu malın mülkiyeti kiralayan şirkete aittir.

Diğer taraftan, bir iktisadi kıymet üzerinden amortisman ayrılabilmesi için, o iktisadi kıymetin mutlaka envanterine dahil olduğu işletmede kullanılıyor olması gerekmez. İşletmenin envanterine dahil olmakla birlikte başka bir işletmede kullanılan iktisadi kıymetler için de bu iktisadi kıymeti envanterinde bulunduran işletme tarafından amortisman ayrılabilir. (1) Finansal kiralama konusu iktisadi kıymeti sadece kullanma hakkına sahip olan kiracıya amortisman ayırma hakkı tanınmamıştır. Ancak, VUK' un Mükerrer 290'inci maddesi ile yapılan düzenlemede bu uygulamaya son verilerek, kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkının amortismanına tabi tutulabilmesine imkan tanınmıştır. Kullanım Hakkı, VUK ile ilgili genel tebliğlerde bu iktisadi kıymet için tespit edilmiş amortisman sürelerinde amorti edilecektir. Sözleşmenin fesholunması halinde, kalan dönemler için iktisadi kıymetle ilgili olarak amortisman ayrılmayacaktır.

Kiracı tarafından yapılan finansal kiralama ödemeleri borç anaparası ve faiz olmak üzere iki unsurdan oluşmakta olup, finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrılmaktadır. Kiracı tarafından yapılan finansal kiralama ödemelerinin tamamı değil, bu ödemelerden sadece faiz kısmı ilgili dönemlerde gider kaydedilecek, vergiye tabi gelirin tespitinde indirim konusu yapılacaktır. Buna karşın, kiralayan ise, kira ödemelerinin anapara geri ödemesi ve faiz geliri olarak ayrıştırarak elde ettiği gelirleri dönemler itibarıyla vergiye tabi kazancının tespitinde dikkate alacaktır. Ayrıca, finansal kiralama borçlarının kapsamında reeskonta tabi tutulması mümkün bulunmamaktadır.

Döviz cinsinden yapılan finansal kiralama sözleşmeleri içinde yukarıda anılan Kanun hükümlerinin aynen uygulanması gerekmektedir. Finansal kiralama sözleşmesi gereğince kiralamaya konu iktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi veya düşük bir bedelle satılması halinde söz konusu iktisadi kıymet kiracı tarafından alış bedeli üzerinden aktifleştirilecektir.

IV-KATMA DEĞER VERGİSİ VE TEŞVİKLER-DEN YARARLANMA :

IV-1. KDV Uygulaması

Finansal Kiralama Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Katma Değer vergisi Kanunu'nun 28. maddesinin verdiği yetkiye dayanarak, Bakanlar Kurulunca Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde finansal kiralamaya konu olan malların teslim ve kiralama işlemlerinde daha da küçük vergi oranı belirlenmiştir. Finansal Kiralama Kanunu'na göre, sadece finansal kiralamaya konu olan malların finansal kiralama şirketlerine veya finansal kiralama şirketlerince teslimi veya kiralama işlemlerine uygulanacak Katma değer Vergisi oranları;

a) Finansal kiralamaya konu olan mallarda aşağıda belirtilenler hariç, genel vergi oranı %1'dir.

b) III sayılı liste kapsamındaki malların bu kapsamdaki teslim ve işlemleri için bu Karar'ın 1/d bendinde öngörülen %26 vergi oranı,

c) IV sayılı listede yer alan malların bu kapsamda teslim ve kiralama işlemleri için (e) bendinde öngörülen %40 vergi oranı,

d) I, III, IV sayılı listelerde sayılmayan kara nakil vasıtaları için ise, aynı maddenin (c) bendinde öngörülen %8 vergi oranı uygulanır.

Finansal kiralama şirketlerine sahibi bulundukları yatırım teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizat teslimleri 3065 sayılı kanunu'nun 4369 sayılı Kanun'la değişik 13. maddesine göre, vergiden müstesnadır.(3)

IV-2. Yatırım İndirimi Uygulaması

3226 sayılı FKK.'nun 28'inci maddesine göre, 'Yatırımların tamamının veya bir bölümünün

finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayan, finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanır*.

4842 sayılı Kanunun 31'inci maddesi ile FKK'nun 28'inci maddesi değiştirilmiş ve finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilen yatırımlarda kiralayanın, finansal kiralama konusu iktisadi kıymetlerle ilgili olarak bunların satın alınması halinde uygulanan teşviklerden yararlanacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle finansal kiralama şirketleri eskiden olduğu gibi finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilen yatırımlarda yatırım indirimi ve diğer teşvik unsurlarından yararlanmaya devam edecektir.(4)

V-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHAŞEBELEŞTİRİLMESİ :

V-1. KULLANILAN HESAPLAR :

- 120- ALICILAR

- 121-ALACAK SENETLERİ

- 124- KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-)

Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamayla ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark bu hesaba alacak kaydedilecektir. Her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz gelirleri tutarları bu hesaba borç ve ilgili hesaba alacak kaydedilecektir.(60-Brüt Satışlar veya ana faaliyet konusu dışında kalması halinde 64-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar Hesabı)

- 224- KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-)

Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamayla ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark "Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri" olarak bu hesaba alacak kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda hesaplanan izleyen döneme ait faiz gelirleri tutarı bu hesaba borç "124- Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri" hesabına alacak olarak kaydedilir.

- 301- FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR

Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesa-

ba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da "302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına borç kaydedilir.

- 302- ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)

Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark "Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan her dönem sonunda gerçekleşmiş olan faiz giderleri tutarları bu hesaba alacak "66-Borçlanma Maliyetleri" hesap grubunda ilgili borçlanma gideri hesabına borç olarak kaydedilir.

- 401- FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR

Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da "402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına borç kaydedilir. Dönemsellik varsayımına uygun olarak dönem sonlarında, izleyen dönemi ilgilendiren tutar, "301- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar" hesabına alacak, bu hesaba borç kaydedilir.

- 402- ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ(-)

Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark "Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar "302- Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri" hesabına borç, bu hesaba alacak kaydedilir.

V-2. TÜM BU AÇIKLAMALAR DOĞRULTUSUNDA MUHAŞEBE KAYITLARININ YAPILMASI :*

"AKYURT" A.Ş. yatırım faaliyetlerinde kulla-

* Örnek, Vergi Denetmeni İhsan AKAR - Vergi Denetmen Yrd. Belma TÜRKCAN tarafından kaleme alınan ve Vergi Raporu Dergisi 78. sayıda yayımlanan (Ekim-Kasım 2005) "Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi" adlı makaleden alınmıştır.

nilmak üzere KARAMAN Finansal Kiralama Şirketi'nden rayiç bedeli 100.000-YTL olan bir makineyi kiralamıştır. Bu kiralama işlemine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Kiralama Süresi	5 Yıl
Kiralama Konusu Varlığın Bugünkü Değ.	100.000-YTL
Satın Alma ve Sözleşme Tarihi	01.01.2005
Kiralama Konusu Varlığın Ekonomik Ömrü	5 Yıl
Yıllık Faiz Oranı	% 20
Yıllık Kira Tutarı	33.438-YTL
KDV Oranı	% 1

Yıllık kira tutarı, anapara ve faizi de içerecek şekilde aşağıdaki formül aracılığıyla bulunur.

$$\text{Yıllık Taksit Tutarı} = A \cdot \frac{(1+r)^n \cdot r}{((1+r)^n - 1)} \quad r: \text{Yıllık Faiz Oranı}$$

A: Kiralama Konusu Varlığın Bugünkü Değeri
n: Kiralama Süresi

$$\text{Yıllık Taksit Tutarı} = 100.000 \cdot \frac{(1+0,20)^5 \cdot 0,20}{((1+0,20)^5 - 1)} = 33.438 \text{ -YTL}$$

Tarih	Yıllık Kira Bedeli	Finansman Maliyeti	Anapara	Kira Ödem. Bug. Değr.
01.01.2005	5 Yıl	%20	100.000	100.000
31.12.2005	33.438	20.000	13.438	86.562
31.12.2006	33.438	17.312,40	16.125,60	70.436,40
31.12.2007	33.438	14.087,28	19.350,72	51.085,68
31.12.2008	33.438	10.217,14	23.220,86	27.864,82
31.12.2009	33.438	5.572,96	27.865,04	0
Toplam	167.190	67.190	100.000	

A-) KİRALAYANIN MUHASEBE KAYITLARI

Finansal kiralamaya konu makinenin satın alınması:

01.01.2005	
253- Tesis, Makine ve Cihazlar	100.000
191- İndirilecek KDV	1.000
102- Bankalar	101.000

Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması:

01.01.2005	
120- Alıcılar	33.438
220- Alıcılar	133.752
253- Tesis, Makine ve Cihazlar	100.000
124- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	20.000
224- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	47.190

İlk KiraTaksidinin Tahsili:

31.12.2005	
102- Bankalar	33.772,38
124- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	20.000
120- Alıcılar	33.438
391- Hesaplanan KDV	334,38
600- Yurtiçi Satışlar	20.000

Daha önce finansal kiralama sözleşmesi kayda alınırken müşteri tümüyle borçlandırılmış ve karşılığında da kazanılmamış faiz gelirleri tahakkuk ettirilmiş olduğundan, bu fatura ile sadece KDV tahakkuku kayda alınacaktır.

2005 Sonu İtibariyle Vadesi 1 Yılın Altına Düşen Alacakların ve Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirlerinin İlgili Hesaba Aktarılması:

31.12.2005	
120- Alıcılar	33.438
220-Alıcılar	33.438

31.12.2005	
224- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	17.312,40
124- Kazanılmamış Fin.Kir. Faiz Gelirleri	17.312,40

2006 Yılı Kira Taksidinin Tahsili:

31.12.2006	
102- Bankalar	33.772,38
124- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	17.312,40
120- Alıcılar	33.438
391- Hesaplanan KDV	334,38
600- Yurtiçi Satışlar	17.312,40

31.12.2006	
120- Alıcılar	33.438
220-Alıcılar	33.438

31.12.2006	
224- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gelirleri	14.087,28
124- Kazanılmamış Finansal Kir. Faiz Gel.	14.087,28

Yukarıdaki Finansal kiralama taksidi ile ilgili kayıtlar, dönemselilik ilkesi gereğince 2007 , 2008 ve 2009 yılları için de tekrarlanacaktır.

B) KİRAÇININ MUHASEBE KAYITLARI

Kiralama Sözleşmesinin Kayda Alınması:

Finansal kiralama konusu makine, "net bilanço aktif değeri" ile "kira ödemelerinin bugünkü değeri"nden düşük olanı ile değerlendirilerek aktifleştirilir ve aynı miktar pasife "anapara borcu" olarak kaydedilir.

-----31.12.2005-----	
265- Finansal Kiralama Hakları	100.000
302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Maliyeti	20.000
402- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Maliyeti	47.190
301- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
401- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	133.752

İlk Kira Taksidinin tahakkuku,

-----31.12.2005-----	
301- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
191- İndirilecek KDV	334,38
320- Satıcılar	33.772,38

Faturanın Ödenmesi ve Faiz Giderinin Kaydı:

-----31.12.2005-----	
320- Satıcılar	33.772,38
102- Bankalar	33.772,38

Her dönem sonunda gerçekleşmiş bulunan faiz giderinin 780-Finansman Giderleri Hs borç kaydedilmesi gerekmektedir

-----31.12.2005-----	
780- Finansman Giderleri	20.000
302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Maliyeti	20.000

Vadesi itibarıyla 1 Yılın Altına Düşen Borçların ve Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetlerinin İlgili Hesaplara Aktarılması:

-----31.12.2005-----	
401- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
301- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438

-----31.12.2005-----	
302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Mal.	17.312,40
402- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Mal.	17.312,40

Yıl Sonu İtibarıyla Amortisman Giderlerinin Kaydı:

-----31.12.2005-----	
770- Genel Yönetim Giderleri	20.000
(veya 730)	
268- Birikmiş Amortismanlar	20.000

Yine geçici vergi dönemlerinde de amortisman hesaplanacaktır. Finansal kiralama hakları gerekmesi halinde enflasyon düzeltmesine de tabi olacaktır.

İkinci Kira Taksidinin Ödenmesi:

-----31.12.2006-----	
301- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
780- Finansman Giderleri	17.312,40
191- İndirilecek KDV	334,38
302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Mal.	17.312,40
102- Bankalar	33.772,38

Vadesi itibarıyla 1 Yılın Altına Düşen Borçların ve Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetlerinin İlgili Hesaplara Aktarılması:

-----31.12.2006-----	
401- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
301- Finansal Kir. İşlemlerinden Borçlar	33.438
-----31.12.2006-----	
302- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Maliyeti	14.087,28
402- Ertelenmiş Fin. Kir. Borçlanma Mal.	14.087,28

2006 Yılı İçin Amortisman Ayrılması:

-----31.12.2006-----	
770- Genel Yönetim Giderleri (veya 730)	20.000
268- Birikmiş Amortismanlar	20.000

Kiracı tarafından yukarıdaki gibi yapılması gereken kayıtlar, dönemsellik ilkesi gereği 2007 , 2008 ve 2009 yıllarında da yapılacaktır.

VI-SONUÇ :

Ülkemizde finansal kiralama ile ilgili kanun 1985 yılında yürürlüğe girmiş olmasına rağmen bugüne kadar istenilen seviyeye ulaşamamıştır. 2003 yılında yapılan yeni düzenlemelerle gerek yasal gerekse muhasebe kayıtları açısından önemli gelişmeler olmuştur.

Söz konusu düzenlemelerden sonra ülkemizde finansal kiralama ile ilgili uygulamalar Vergi Usul Kanununa eklenen mükerrer 290'ıncı madde ile uygulama şekline yönelik 319 Sıra Nolu Genel Tebliğ ve 11 Sıra Nolu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği ile Finansal Kiralama İşlemleri Uluslararası Muhasebe Standartlarına ve TMS-17'ye uyumlu hale getirilmiştir.

Ayrıca muhasebenin temel kavramlarından özellikle; Özün Önceliği, Sosyal Sorumluluk ve Tam Açıklama Kavramlarına uyum sağlaması açısından düzenleme önem arz etmektedir. Ma-

li tablolarda finansal kiralama verilerinin genel kabul görmüş muhasebe standartları doğrultusunda yer alması, elbetteki yapılacak analizlerde daha objektif sonuçlar verecektir ve bunun neticesinde tablolara olan güven artacaktır.

KAYNAKÇA:

1. Görkem Göker, "www.kobifinas.com.tr"
2. Murat Azaltun, "Finansal Kiralama ile İlgili Son Düzenlemelerin Muhasebe Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi-I" , Yaklaşım, Mayıs 2004, s.203.
- 3.Tamer Balcı, "Finansal Kiralama (Leasing) İşlemlerinin Hukuki ve Mali Boyutu", Maliye ve Sigorta Yorumları, 15 Kasım 2004, s.70.
4. Mehmet Ali AKTAŞ – S.M.M.M. – Doktora Öğrencisi
5. Nuri DEĞER, "Finansal Kiralama Şirketlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetlerinin Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu", Yaklaşım, Mayıs 2002, s.23.
6. Tamer BALCI, "Finansal Kiralama İşlemlerinin Hukuki ve Mali Boyutu", Maliye ve Sigorta Yorumları, 1 Aralık 2004, s.71.